

Тема 9. Види і форми організації праці дітей

План

1. Види і зміст дитячої праці.
2. Основні форми організації дитячої праці:
 - а) трудові доручення
 - б) чергування
 - в) колективна праця
3. Методика керівництва трудовою діяльністю дітей.
4. Умови трудового виховання.
5. Засоби трудового виховання.

Види і зміст дитячої праці

Праця є творчим видом людської діяльності, що потребує від людини не тільки спеціальних знань і умінь, дотримання технологічної дисципліни, а й здатності оперативного приймати рішення у нестандартних ситуаціях, постійно вдосконалювати процес праці та створюваний нею продукт. Навіть у дошкільному віці вона є різноманітною за змістом, передбачає використання різноманітних потенцій дитини. Основними видами дитячої праці є самообслуговування, господарсько-побутова праця, праця в природі, ручна (художня) праця. Всі вони мають певні можливості для вирішення виховних завдань.

Самообслуговування. Виховне його значення полягає у спрямованості на задоволення повсякденних особистих потреб дитини (умивання, одягання, роздягання, прибирання ліжка та ін.). У процесі самообслуговування вона привчається до порядку й організованої поведінки, оволодіває всіма компонентами трудової діяльності. У неї поступово формується вміння бачити результат праці, встановлювати зв'язок між метою, трудовими діями і кінцевим результатом. Дитина стає самостійною, починає усвідомлювати, що праця є першою умовою виховання вільної і незалежної особистості. Якщо в молодшому дошкільному віці за допомогою самообслуговування виховують у дітей самостійність, здатність до переборення труднощів, формують трудові навички, то у старшому дошкільному віці воно стає звичним для дітей. Роботу із самообслуговування дитина має виконувати як щоденну та обов'язкову. Уваги педагога вимагає чіткість організації життя дітей, наявність відповідних побутових умов, що є передумовою своєчасності, постійності, систематичності, належної якості самообслуговування дітей.

Господарсько-побутова праця. Метою господарсько-побутової праці є підтримання чистоти і порядку в приміщенні, на інших територіях життєдіяльності дитини, допомога дорослим в організації режимних процесів тощо. У молодшому дошкільному віці вихователь привчає дітей виконувати прості трудові дії з близьким у часі результатом (допомагати помічникові вихователя накривати на стіл; вихователю — у підготовці до заняття, підтримувати порядок на столі під час заняття, після нього — прибирати матеріали, складати на місце іграшки).

У середньому дошкільному віці вихователь продовжує формувати у дітей інтерес і бажання виконувати завдання дорослих якісно, старанно, охоче. Зміст цієї праці ускладнюється за рахунок збільшення кількості, деталізації процесів. Передусім вихователь має допомогти дитині з'ясувати мету роботи, послідовність трудових дій (раціонально підготувати робоче місце, правильно виконувати посильні трудові дії з досягненням кінцевого результату, навести порядок на робочому місці, уміти працювати вдвох-утрьох).

У старшому дошкільному віці діти починають розуміти працю як потрібну і серйозну справу, а інтерес до трудового процесу поєднувати з інтересом до його результатів. Значно складнішими стають для них трудові завдання. Праця у цьому віці все більше відокремлюється від гри, а епізодичні трудові доручення набувають для них значущості постійних обов'язків. Перед педагогами відкриваються можливості для реалізації програмних завдань виховання позитивних взаємин (працювати дружно, узгоджено, допомагати один одному), формування працелюбства, самостійності, активності та ін.

Організуючи господарсько-побутову працю, вихователь використовує різноманітні методичні прийоми:

• показ виконання кожної елементарної дії та послідовності дій, супроводжуваний детальними поясненнями;

- безпосередню допомогу у виконанні трудових дій;
- особистий приклад;
- постійне нагадування про послідовність дій;
- використання дидактичних ігор та прийомів, створення ігрових ситуацій;
- заохочення з урахуванням індивідуальних особливостей і можливостей дітей;
- оцінку результатів виконаної роботи, аналіз конкретних суспільно значущих учинків тощо.

У старших дошкільників поступово згасає інтерес до того виду праці, який стає звичним, повсякденним. Тому для відновлення інтересу до неї слід збагачувати її елементами новизни (конкурс “Хто краще накриє стіл до обіду”, колективні обговорення творчого виконання обов’язків черговими у групі та ін.).

Праця в природі. Особливість її полягає в тому, що *діти мають справу не з предметами, а з об’єктами живої природи* — працюють у куточку природи, на городі, у квітнику, доглядають за тваринами. Основним її виховним завданням є вироблення у дітей інтересу, дбайливого ставлення до живої природи, формування вмінь і навичок з догляду за рослинами і тваринами, вміння правильно користуватися знаряддями праці.

Праця в природі є доступним дітям дошкільного віку видом продуктивної трудової діяльності. Кінцева мета (виростити квіти, овочі тощо), її результати конкретні та зрозумілі, однак їх неможливо швидко досягти. Віддаленість результату вимагає від дитини тривалих фізичних і розумових зусиль, повсякденної копіткої роботи, терпіння. Як правило, більшість дітей охоче працює з живими об’єктами, радо доглядає за ними, пізнаючи світ живої природи, розкриваючи свої нові можливості, виховуючи в собі дбайливе ставлення до всього живого. Однак у них ще мало досвіду, умінь, тому дорослі мають разом із дітьми виробити чіткі правила їх поведінки і діяльності у природі.

Особлива цінність праці дітей у природі полягає в тому, що вона сприяє формуванню у дошкільників системи знань про природу, реалістичних уявлень про оточуючий світ. Все це збагачує словниковий запас, впливає на розвиток мовлення і мислення дітей. Праця в природі сприяє розвитку сенсорних процесів, тому що діти обстежують об’єкти природи, порівнюють їх. Це сприяє розвитку пізнавальних процесів, допитливості, спостережливості.

Праця в природі значною мірою допомагає вирішувати завдання екологічного виховання дітей. З огляду на це в ЗДО використовуються різноманітні види праці в природі: в куточку живої природи, на ділянці, праця, пов’язана з охороною доквілля.

Ручна (художня) праця. Функціональною її метою для дітей є *виготовлення виробів з паперу, картону, тканини: іграшок-саморобок, вітальних листівок, ялинкових прикрас, персонажів і декорацій лялькового театру, букетів із засушених рослин, килимків для ляльок, серветок тощо.* Виготовлення подарунків рідним і друзям справляє великий вплив на моральну свідомість дитини (привчає виявляти увагу до оточуючих, працювати заради того, щоб зробити їм приємне). Така праця розвиває уяву, спостережливість, художнє мислення, естетичне чуття, конструктивні здібності, моторні навички дітей, формує корисні практичні навички, збагачує знаннями про властивості різних матеріалів. Її результати здебільшого викликають позитивні емоції, захоплення дорослих, що посилює ефект самопізнання, самоусвідомлення, самоствердження дитини, збуджують у ній здорове честолюбство. Нерідко вже з дошкільного віку дитина починає усвідомлювати свої здібності, талант, виношувати мрію на все життя.

У різних вікових групах різні види праці мають неоднакову питому вагу. У молодших і середніх групах переважає самообслуговування та прості види господарсько-побутової праці, а у старших — праця в природі та художня праця.

Форми організації дитячої праці:

Трудові доручення – конкретне завдання, що дитина отримує від вихователя

	<u>їх види</u>	
Складні і прості	Короточасні епізодичні та тривалі	Індивідуальні та групові

Групи доручень:

1. доручення, пов'язані з іграшками, іграми та організацією занять;
2. побутові доручення;
3. доручення, пов'язані з допомогою малюкам;
4. доручення, пов'язані з виконанням прохань дорослих;
5. доручення, які стосуються праці в куточку живої природи та на земельній ділянці.

Значення:

- ❖ Виховують почуття обов'язковості, відповідальності;
- ❖ Привчають до вияву вольових зусиль;
- ❖ Вчать доводити почату справу до кінця;
- ❖ Формують вольові якості дитини.

Методи:

- ✚ Розв'язання способу виконання доручення;
- ✚ Показ, пояснення;
- ✚ Приклад вихователя та інших дітей;
- ✚ Ігрові прийоми;
- ✚ Нагадування, підказування;
- ✚ Вправляння;
- ✚ Контроль і оцінка.

Чергування – систематичне виконання дитиною трудових обов'язків стосовно дітей своєї групи.

	<u>їх види:</u>	
Чергування по їдальні	Чергування по куточку природи	Чергування по заняттях

Значення:

- Усвідомлення значущості своєї праці, та необхідності її для інших;
- Виховують почуття відповідальності, обов'язку;
- Формують самостійність, працелюбність, взаємодію в колективній роботі;
- Виховують здатність і бажання піклуватись про інших.

Методи:

Показ і пояснення;	Показове чергування;
Роз'яснення;	Вправляння;
Приклад інших дітей;	Контроль і оцінка.

Колективна праця – організація вихователем усіх дітей на виконання одного загального завдання, загальної справи.

Особливості колективної праці дошкільників:

- Спільна мета і відповідальність за результат;
- Розподіл праці між учасниками;
- Залежність їх один від одного.

Види колективної праці

(за Р.С.Буре)

Праця поруч	- форма організації трудової діяльності, при якій діти одночасно виконують індивідуальні завдання незалежно один від одного.
Загальна праця	- форма організації колективної діяльності дітей, що характеризується спільними метою і результатом. Трудовий процес протікає як індивідуальний. Значущість кожного окремого результату і зв'язок його з іншими виявляється тільки після закінчення всього процесу діяльності.
Спільна праця	- більш складний різновид колективної діяльності, що передбачає досягнення спільного результату, шляхом виконання послідовних трудових дій над певним об'єктом, який переходить від одного учасника трудового процесу до іншого. Всі трудові дії при цьому мають певну завершеність.

Методика керівництва спільною працею:

1. Повідомлення дітям змісту і мети праці.
2. Поділ дітей на команди (підгрупи).
3. Розподіл обов'язків між членами команди (підгрупи).
4. Організація взаємодопомоги.
5. Контроль.
6. Підведення підсумків праці та визначення значимості праці, оцінка роботи дітей.

Засоби трудового виховання:

- Ознайомлення дошкільників з працею дорослих.
- Трудове навчання.
- Самостійна праця дітей.

Умови трудового виховання:

- 1) Обладнання і матеріали, необхідні для трудової діяльності дітей.
- 2) Врахування фізичних можливостей і психічних особливостей дітей.
- 3) Дозування праці дітей.
- 4) Зміна діяльності дітей.
- 5) Систематичний характер трудової діяльності.
- 6) Наявність гігієнічних умов праці.
- 7) Організація спільної діяльності дітей і дорослих.